

TÜRK DEVLETÇİLİĞİ TARİHİNDEN

Elmeddin Alibeyzâde*

Aktaran : Nergiz Aliyeva

Türk dünyası, Türk Devletçiliği tarihinde önemli rol oynayan "Gök Türk Hakanlığı"nın 1450 yılını geniş olarak törenlerle kutlamaya hazırlanıyor. Bu takdire layık bir teşebbüstür.

Tabii ki, tarihte, sosyal-politik ve kültürel hayatla her hangi bir hakimiyet belli bir temele, belli bir ananeye bağlıdır. Hiçbir sahada zirve, esassız, ananesiz fetih edilemez. Bu anlamda Türk devletçiliğinin doğuşu, gelişme evreleri ve zirveleri var olmuş ve var olmaktadır. Bu yüzdendir ki, Gök Türk Hakanlığı Türk tarihinde otoritesi ve olağanüstü rolü ile devletçilik zirvelerinden biridir, onun dünya çapında layığınca anılması, tanıtılması ve değerlendirilmesi gerekir.

Bu devlet yeni kuşaklara sağlıklı bir Örnektir.

Türk devletçiliğinin eski bir tarihi ve güçlü bir ananesi vardır. Bunu, tarih döne-döne över. Orhon-Yenisey kitabelerinde bu hakikati onaylayan bir bölümden söz etmek mümkündür. Devrimizin VI. Yüzyılına ait "Elteriş Hakanın Şerefine Kitabc"sinde kendisinin ölümünden sonra hakimiyete gelen Kapağan Han tarafından şu sözler dile getirilmiştir:

"Ben Kapağan, Elteriş Hakan'ın elinde yetiştim/ilmi/ saltanatı/ devleti/ Yabğı oğlu Sabra Tamğacur onun küçük kardeşi Yoğa Bilke Sabra Tamğan Tarkan, umumen benim altmış beş ulu/ hükümdar/ dedelerim yaratmışlar. Şimdi bu tahtta ben oturuyorum. (Ana kitabeler Baku, 1996, s. 155)

Bu sözleri, kıymetli, asil ve yad eline geçmeyen bir kitabeden okuyoruz. Biz bu çıkış noktasından hareket edip, tarih, Türk devletçiliğinin tarihinin derinliklerine geçerek, Türk devletçiliği tarihinin kökünü bulup başlangıcını ortaya çıkararak hiç olmazsa, bu konuda unotitN bir görüş? ulaşabiliriz:

"Altmış beş ulu babaların yarattığı el birliği, devlet, saltanat."

* Azerbaycan İlimler Akademisi, Türk Araştırmaları Merkezi Müdürü.

VI. yüzyıla dek bu sayıda hükümdarları olan bir elin. devletin, saltanatın tarihi, azameti, geleneksel gelişimi hakkında bu sözler az şey ifade etmez. "Gök Türk Hakanlığı" işte bu temel, bu kök. bu güçlü anane üzerinde yücelmiştir.

"Altmış beş ulu babaların yarattığı el birliği, devlet, saltanat"

Bu tarih ne kadar olmalıdır? Bu, en azından bizim ulu hükümdar dediğimiz Bilgamiş / Kılgameş padişahın, M.Ö. 2800-2400 yıllarına kadar çıkar. Ondan da öncesi "Altın asır" devri, Ur, Tel El Obeyd hanedanlıkları olmuştur. Aynı zamanda El birlikleri devrinde ortaya çıkmış "Enmerkar ve Aratta hükümdarı"; Bilgamiş'in atası "Luganbanda hakkında destan" ; "Bilgameş destanı ve başka edebi ürünler emsalsiz söz ustaları dünya edebiyatı hazinesine dahi) olmuştur. / bak: N.S. Kramer, "İstoriya Naçinayetsya v Şumere", M. 1965; L. M. Viüli, "Ur Maldeyev", M. 1961; M. Belitskiy "Zabrty mir Şumerov", M. 1980 vb/

Bu devletlerin arazisi, Dicle-Fırat nehirleri. Büyük Çin Şeddi, Orhon-Yenisey vadilerinden başlayan Hazar ve Karadeniz, oradan da Urmiya Gölü kıyılarına dek olan arazileri birleştiren bir arazidir ve az veya çok ara vermelerle tek bir hakimiyetin tarihidir ki, yaklaşık beş-altı bin yıllık bir devri içine alır. İki nelür arasındaki arkeolojik buluntuların ilmi neticelerini göz önüne alırsak bu tarih daha da eskidir ve 10 bin yılı aşan bir tarihtir.

Ulularımızın yaratmış oldukları altmış beş hükümdarlığın dördü-beşi ve daha fazlası. Turan İmparatorluğu M.Ö. ?-625 / Midiya devleti / M.Ö. 671-553 /. İskit ? M.Ö. 623-595 /, "İskit-Massaket-Sak" / M.Ö. 530-? /. Atropatena-Atropat / M.Ö. yaklaşık 343-333 / vb. Kadim Azerbaycan arazisinde yerleşmiştir.

Demek ki. bu el birlikleri- devlet kurumlan, hem de bu geniş arazinin merkezinde yerleşen Atropatenler, Azerbaycan toprağı, bumda yerleşen Azerbaycan Türk halkının, Oğuz Türklerinin dili ve edebiyatının şekillenmesi, teşekkülüne güçlü bir zemin yaratmıştı. Sak-Sakasen, Alban medeniyetleri de buraya dahildir.

Biz daha milattan Önceki tarihlerde "Hakanlık" devlet kurumlarının şahidiyiz. Örneğin Makedonya Fatih İskendeT Azerbaycan'dan geçip Orta Asya'ya yürüyüş ederken hakanlarla savaşmak zorunda kalır. Bu bilgileri bize Mahmut Kaşgarlı aktarmaktadır: "Zülkameyn Semerkant'lan geçip Türk yurduna yöneldiği zaman Türklerin, çok güçlü ve büyük ordusu olan Şu adlı genç bir hakanları vardır. Balasağun'daki Şu kalesini o diktirmişti..." /111 s. 413 / Ve: "Zülkarneyn Uygur ellerine yaklaştığında Türk hakanı ona karşı dört bin asker gönderir. Omuzlarına şairin kanatlan takmış askerler öne ok altıkları gibi, arkaya da ok atarlarmış. Zülkameyn buna şaşırıp kalmış..." / I. S. 111-112 /. Veya: "Türk hakanı vuruşmak için Zülkarneyn'in üstüne gençlerden oluşan bir bölük asker gönderir. Hakanın veziri ona: "Sen Zülkarneyn'in karşısına gençleri gönderdin, onların aralarında sınanmış, tecrübeli, dövüşken insanların olması gerekti" der. /1. S. 90 /. Nizami de "İskendername"de buna işaret eder. Mahmut Kaşgarh, İskender'in Türk bakanlarıyla anlaşmak, dost kalmak mecburiyetinde kaldığım

Türk Devletçiliği Tarihinden

yazar. Demek ki, daha milattan önce hakanlık, bir hakimiyet, devlet kurumu gibi mevcut idi.

Muharibeler tarihinde hakanlığın kendi stratejisi ve taktiği, savunma tecrübesi vardı. Makedonyalı İskender gibi bir dünya fatihine ders vermek, derhal çembere alıp ordusunu kırmak o kadar da kolay değildi. Bunlar, devletçiliğin, devleti halkı korumanın asırlar boyu denenmiş ve kazanılmış başarısıydı.

Burada yine Malımut Kaşgarlı'ya müracaat edip Şu Hakan'ın makedonya fatihi ile nasıl karşılaştığını ve sulhe mecbur ettiğini görelim. "Hakan Şu'ya Zülkarneyn'in yaklaştığından haber verilerek: "Emriniz nedir? Vuruşmak mı? Ne buyurursunuz? Halbuki Hakan Hocant çayının kenarına gözcü koymuş ve zülkarneyn'in çayı geçtiğini haber vermek için 40 komutan göndermiştir. Bu grup kimseye görünmeden gittiği için askerler bundan habersizdi. Hakanın yüreği tamamen sakindi. / bak: "Ana kitabeler". Azereşir, 1996, s. 144-145/.

Mahmut Kaşgarlı şöyle devam eder.

"Hakanın gümüştten bir havuzu vardı. Sefere çıkarken götürülür ve içine su doldurulurdu. Sonra içinde kazlar, ördekler yüzdürülürdü. Hakana 'Ne buyrulur, vuruşalım mı? ' denildiği zaman cevap olarak "Şu kazlara, ördeklere bakın, suya ne kadar da hızlı dalıyorlar"... diye söylemiş. Bununla da, orada olanlar, hükümdarın vuruşmak için hazırlanmadığını ve buradan, çakip gitmek niyetinde olduğunu sanmışlar.

Zülkarneyn Hocanı suyundan geçip nöbetçi yerine gelir. Nöbetçi, zülkarneyn'in geçtiğini Hakana haber verir. Hakan davulları çaldırarak doğu tarafına hareket eder. / bak: yukarıdaki not /.

Hükümdarın bu hareketi, bu taktiği halk dilinde şöyle anlatılır:

"Zülkarneyn dediğiniz şahıs bir yolcudur. Bir yerde karar tunaz. Buradan da geçip gider. Biz de kendi yerimizde kalınz / bak: aynı yer /.

Demek ki, halk, kendi hükümdarını iyi tanıyıp onun aklına güveniyordu.

Şu anlaşılıyor ki. Şu Hakan'ın toprağı, halkı kurtarma tecrübesi, tarihten süzülüp gelen savaş hileleri vs. vardı ki, mümkün olduğu kadarıyla kayıp vermeden düşmanı defetsin, barışa, sulha mecbur etsin.

İlginçtir, Nizami de "İskendename"de bu olayı, bu durumu aynen tasvir eder. Hakan vezirine sorar:

"Bilmiyorum bu şahın nedir isteği?

Ülkeye gelmekte nedir dileği?"

Vezir kendisine Őu cevabı verir:

"Bu yerde yad olan çok uzak kalmaz,
Onunla bir tek ay geçin biraz,
alıŐ ki bu kara ejderha beden
Hürmetle savuŐsun bizim ülkeden."

Görüyor musunuz tarihi hakikatler nasıl da birbirini tamamlıyor. Daha Yunan yazarların kendilerine sarayın arŐiv bilgileri esasında "İskender'in savaş yürüyüŐleri "ni yazan F. Arrian'a müracaat edelim: "ordu sıcaklıktan dolayı zorluk çekiyordu. Bütün ordu susuzluŐa dayanıyordu. İskender kendisi de önüne gelen suyu içiyordu. Bu su ise bozuk imiŐ ve onda Őiddetli bir rahatsızlık başladı... O, son derece ağır bir durumda orduŐa getirildi" / bak: "Pohod Aleksandra", M.-L. 1962, IV, 4 /

Bu durumda, İskender Türk hakanı ile anlaşmaya, barıŐmaya mecbur kalır. Nizami de buna işaret ederek, Şunları yazar:

"Söz gitti arada, baŐlandı peyman
KaŐsın her ikisi vefasızlıktan
DüŐmanlık Őilinsin, dostluk var olsun
Bu dünya durduŐa daimi olsun."

Aynı hakikati üç büyük tarihi Őahsiyet-alim, Őair ve tarihi, galiba birbirinden habersiz tasdik eder. Buna inanmayıp önem vermemek doŐru deŐildir.

Yaklaşık 100 yıl sonra Büyük Hun İmparatorluŐu gelir. Hakan Őu'nun İskender'e karşı kullandıŐı savaş hilesi imparator Mete / Meti için de gerekli olur - geniş arazide fatihi - düşmanı yorar ve çember içine alarak teslim alma taktiŐini kullanır. Bu konuda Mete öncekilerden birçok Őeyi malıaretle öŐrenmiŐ kendisi de yeni savaş hileleri keŐfetmiŐti. O. Çin Hükümdarı Kaon'u İskender'den daha zor durumda bırakmıŐtı. Onu utandırıcı bir barışa mecbur etmiŐti. Bu hadise, M.Ö. 209 yılında olmuştur.

Mete komŐu Çin ordularının hücumlarından, Çinlilerin toprak, sınır iddialarından usamıŐtı. İlk savaŐta 300 binlik Hun ordusu 320 binlik Çin ordusu ile karşı karŐıya gelir. Mete kendine özŐü taktiŐi, savaş lülesini kullanır. Çin İmparatoru Kaon'u 320 binlik ordusu ile birlikte peŐine takarak, geri çekilme, "aldatma taktiŐi" ile yorar, üç taraftan büyük daŐlarla çevrilen bir yerde çember içine alır ki, ordunun her taraftan umudu kesilir, yollar baŐlanır, merkezle iletiŐim kesilir, erzak tükenir, alların yemi biter. Açlıktan ölme tehlikesi baŐlar. KuŐatma 7 gün sürer. Mete beklenilmeyen bir anda çemberi açar/bak: B. Ögel, Büyük Hun İmparatorluŐu, Baku. Gençlik, 1992,1 K. s.216-220/

Türk Devletçiliği Tarihinden

Muharibelcer tarüünde bu çok utandırıcı bir mağlubiyet sayılır. Çemberin açılması, imparatorun teyzesi ile plan yapması, arka arkaya elçilerin gönderilmesi, sandık sandık altınların bahşiş verilmesi... Bu konu hakkında ne kadar yazılsa da, mesele farklı yorumlansa da şu ana kadar yer yüzünde kimse bu plan hakkında bir bilgi elde etmemiş ve asıl hakikati öğrenip söylememiştir. Mete ne için Öyle yapmıştır? Bu "planı", bu sim hem batı, hem de Çin'in kendi tarihçileri saklayarak asıl hakikati açıklamamış veya açıklamak istememişlerdir. Özellikle Çin alimleri kasten bu rezaletin üzerinden geçip onu saklamaya çalışmışlardır. İlginçtir ki, B. Öğcl bu sırrı açmayıp üzerinden geçer.

Aslında bununla Mete Çinlilere şunlan ispat etmiştir, ben Mete bir tek ok atmadan, bir tek kılıç sallamadan imparatorunuzla beraber 320 binlik ordunuzu böylece mahveder açıktan öldürürdüm! Ama bunu yapmadım. Tanrı evladı olduğumu. Türk olduğumu gösterdim. Türk toprağı dokunulmaz, kutsaldır. Bunu derk edü! Ve defolup çid in!

Bundan sonra Türkten korunmak için dünya mimari sanatının mucizesi sayılan "Büyük Çin Şeddi" yapıldı. Lakin bu sed de tartışmalara sed çekti, ama biürmedi...

Yeni çağda kudretli bir Deşti-Kıpçak devleti kuruldu. Atilla'nın başkanlık ettiği bu devlet kendi gücü ve azaineüyle Roma İmparatorluğu ve Bizans'ı arkada bıraktı. onları hakîr bir eyalete, kazaya benzetti. Kaynaklarda bu muhteşem devletin sınırları şöyle tasvir edilir: "Deşti-Kıpçak Batı'da Alptan, Dünyanın kaynağından, bu çayın başlangıcından başlayıp ve binlerce kilometre Doğu'ya-Baykal gölünden de Doğu'ya uzardı. Deşti-Kıpçağın Doğu'sundan Batı'sına sekkiz aylık at yolu idi...

Tabii ki, Atilla'nın hükümranlığı ve bu uçsuz bucaksız ülkesi Roma ve Bizans'ın hasetçi hakimlerinin gözlerine diken gibi batıyordu- Onlar, göçebelere nefret ederlerdi. Ancak V. Yüzyılın ortalarına kadar bu kudretli insanlara tabi olmaya mecbur idiler. Avrupalılar sonradan ne derse desinler herhalde onların da Atilla hakkında bazı objektif sözleri vardır. Örneğin Çinli Egan Romu'nun yazdığı ve tesadüfen yok edilmeyen sözleri; "Sicilya veya başka ülkeler üzerinde hükmedenlerden lüç biri Al ti la kadar büyük İşler görmemiştir, hem de kısa bir zamanda. Onun hükümranlığı Okyanusdaki adaları da içine alırdı. O yalnız iskitleri değil. Romanları da vergi vermeye mecbur ediyordu. Öyle bir savaş gücü vardı ki hiçbir halk ona karşı duramazdı. / Murat Adcı. Kıpçak Çölünün Yevşanı. Baku 1977, s. 53-54. /

Araştırmacı devam eder: "Yalnız Avnıpa değil Çin de kendisine vergi veriyordu." Çin'de yaklaşık 5 asır mukaddes muharibe devam etti.

Kıpçaklamı küçük ordusu Çinlilerin milyonluk ordularını defalarca mağlup etti. Zafere savaş meydanında ulaşamayan, diplomaside mahir ola" Çinliler Kıpçaklıları, Türklerin toplumuna ihtilaf tohumunu seperek en sonunda onları Kuzey ve Güney kollarına ayırdılar. Güneyliler Çin'le anlaştılar. Kuzeyliler ise Batı'ya hareket ettiler: Halkların Büyük Göçü başladı." / aynı yer s. 54-55/

"Gök Türk Hakanlığı" geçip giden bu devlet kurumlarının ve hakanlıklarının yeni evresi, zirvesi, muhteşem "abidesi", tarihte ebediyete kavuşmuş saltanattır.

Türk tarihinin, Türk halkları edebiyatı tarihinin altın sayfaları olan-"Gültekin Kitabeleri", "Mogilyan Han" / Bilke Hakan /, Tonyukuk Kitabeleri "Gök Türk Hakanlığı" devrinde yazılmıştır. Bu abidelerde Türk halklarının birliği, kaderi ve geleceği ile bağlı bütün zamanlar için gerekli olan meseleler dile getirilir: olayların gidişi, mevcut durumun tahlili, halkı yaşatmanın, "ölmesine izin vermemenin" yolları gösterilir; bu mukaddes işe halkın ve onun rehberlerinin nasıl seferber edileceğinin esasları açıklanır. Örneğin "Gültekin Kitabesinde" 50 yıldır devam eden Çin esaretinden kurtulma sırları açıklanır, bağımsızlığın, hürriyetin ilahî bir nimet olduğu kuşaklara telkin ve tavsiye edilir. Kitabede halkın kendi dilinden şunlar söylenir:

Türk halkının hepsi şöyle demiş: "Eh olan halk idim. Elim şimdi nerede? El birliğini kime kazanıyorum?" dermiş. " Hakanlı halk idim, hakanım şimdi nerede? Hangi hakana işimi gücümü veriyorum? Böyle deyip Çinlilere düşman olmuşlar.

Türk halkı: "Kendimizi öldürelim, soyumuzu keselim deyip yok olmaya gidermiş./KTB. 10/

Eski Türklerde, aynı zamanda Gök Türklerde Tanrı, ana toprak, su umut ışığıdır, kuvvettir, güç simgesidir. Buna göre yücedir, mukaddestir, ona olan inanç büyüktür. Gök Türk anlamı da buradan kaynaklanıyor: Gök taun evladı ! - demektir.

Esareten usanan halk kendini yok etmek isterken, bu anda Tanrı, Ana Toprak, Su kendi manevi kudretini gösterip halkı kurtarır. Kitabede şunları okuyoruz:

"Yüce Türk Tanrısı, Türk mukaddes toprağı, suyu şöyle demiş: 'Türk halkı yok olan değil- deyip, halk yaşasın deyip, atam Elterişi', anam Elbilke Hatun'u Tann baş üstünde tutup yukarı yüceltmiş" (KTB. II)...

Tarih boyunca Türk Çin'le cenk ve cidalda olduğundan kitabelerde Türk Çin ilişkileri ortaya çıkar. Bir kere tarih göz önüne alınır, daha sonra tâbîlik dönemi anlatılır, halkı da, beyleri de ileri gelenleri de gayret edip kişiliklerini, layıkalarını yüce tutarak manevi geçmişî ile yaşar. Ancak bıçak boğaza dayanmıştı...

Gök Türk Hakanlığı'nın temelini atan Bumin ye İstemi Hakan kardeşlerden sonra, 588 yılında Çin diplomasinin / Deşti-Kıpçak'ta olduğu gibi / işe girişmesiyle Gök Türkler ikiye parçalanır. O zaman Çin Hakanı, Türklerin önderi Şetu Hakan'a mektup yazarak kendisinin tekrar kudretli hakan olması için çalışacağı vaadinde bulunur; ve bunun için o, Türklerin dillerini, manevi değerlerini, adet-ananelerini değiştirmelerini, Türklerin Çin kültürünü tanımalarını şart koşar.

Şetu Hakan'ın mektuba cevabı şudur: "Size her yıl vergi gönderecek, bütün zamanımı size vereceğim, sözünüzü dinleyeceğim. Ancak elbiselerimizin eteklerini kesmeye, omuzlarımızda dalgalanan saçları kesmeye, dilimizi değiştirmeye ve sizin kanunlarınızı benimsemeye gelince bizim anelerimiz ve eskiden kalan adetlerimiz çok uzak geçmişlerden gelir ki, ben kendim de şimdiye kadar bunlardan birini bile

Türk Devletçiliği Tarihinden

değiştirmeye cesaret edemedim. Çünkü Türk halkı tamamen aynı kalbe maliktir. / "Uadtiç" 1977 c. 2, s. 20-21 /

Bu Çin tâbiliği devrinde Türk hakanının ortaya çıkan dununla ilgili kendi diliyle dediği sözleriydi.

Şetu Hakan Türk çılgınlığını yapmış, siyaset yapmamıştı. Mektubu cevaplarken kendi içini açıp büyük cesaret ve kesinlikle hakikati Çin Hakanının yüzüne karşı çarpmıştı. Ama bunun ağır bedelini de ödedi. Bütün cinli nazarları kendi tarafına yöneltti, düşmanı kuşkulandırdı, sonuçta 584 yılında Çin esaretine boyun eğmek zorunda kaldı.

"Gültekin" kitabelerinde bu konu ile Şctu ve Abo Han kastedilerek şunlar yazılır:

"Beyleri, halkı, düz olmadığı için Çin halkı ortalığı karıştırdığı için, yolundan çevirdiği için, büyükleri küçüklere kıskırttığı için, beylerin halkla arasını açtığı için Türk halkı mevcut elin birliğini yitirmiş, hakanlık eden hakanları yitirmiş.

Gök Türk Hakanlığı'nın esasları atıldığı devirde çin kendi diplomasisini kullanarak Türk'ü böylece parçalamaya gayret gösterdi ve buna ulaştı.

Böylelikle Türk 50 yıl Çin'in esareti altında kaldı. Lakin akıllı insanlar bu esareten kurtulmasını yolunu gösterdi. Onlar faaliyete başladılar. Eltcriş Hakan. Kapağan Han. Bilke Han, Gültckin ve Tonyukuk parçalanmış Türk topraklarını ve kabilelerini bir araya getirip hakanlığı diriltmek için çare buldular, Türk halkını esareten kurtardılar. Hakanlığı yüceltiler, halkı yaşattılar. Gök Türk Hakanlığı Türk devletçiliği tarihinde kendi tarihi rolünü oynadı.

Bilke Hakan'ın yekpare taşlara son söz olarak kazıtığı şu tavsiyeyi biz her zaman hatırlamalıyız!

"Ey Türk Milleti! Beyler! Sözümü işitin! Türk milletini toplayıp el-obanın vasıfların bu taşta yazdım. Millet yine ne hata yaparsa, yapacağını da bu taşta kaketlim, her sözümü yazdım. Ona bakarak bilin, şimdiki Türk beyleri!

Türklerini, tüm beylerim, tüm milletim!

Kazanıp el tuttuğum bu yerden, hakanından ayrılmadan iyilik göreceksin. Elinde oturacak dertsiz olacaksın. Sözlerimde yanlış var mı?

Türk titre ve kendine gel!"

Bu sözler bugün de azametle seslenir.

Ulu Bilke Han'ın bu kelamı Türk devletçiliği tarihinde Leitmolif - "baş söz" olmuş ve Türk halkıma Türk devlet adanlanmn amacına, programına çevrilmiştir.

Türk devletçiliğinin bugünkü zirvesi büyük Atatürk'ün kurduğu Türk Cmhuriyeti'dir. Biz, bugün onun 75. Yıldönümünü gururla kutladık.

Türk devletçiliği tarihi;, dünya tarihinde beşeriyetin geldiği şanlı bir yoldur!

Büyük Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyetin 10. Yıl dönümündeki nutkunda şunları demiş:

"Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur... Bu ülkenin idaresinde dili bir. inancı bir. soyu bir kardeşlerimiz var. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız, hazır olmak o günü beklemek değildir, hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır. Manevi köprüleri sağlam tutalım! Dil, bir köprüdür... İnanç, bir köprüdür... Tarih, bir köprüdür...!

Köklerimize dönmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların (dış Türklerin) bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekir..."

Atatürk'ün bu sözleri bu arzusu zamanımızda tüm açıklığıyla gerçekleşiyor.